

UDK 811.163.42'373.61
821.163.42'366
Izvorni naučni rad

Loretana FARKAŠ (Osijek)
Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera
lfarkas@ffos.hr

FONOLOŠKO I MORFONOLOŠKO PRAVOPISNO NAČELO U SLAVONSKIH DOPREPORODNIH PISACA

U radu će biti prikazano koje pravopisno načelo rabe stari slavonski dopreporodni pisci. Primjeri potvrđuju kako su slavonski pisci slijedili morfonološki način pisanja. Oni uglavnom ne provode jednačenje po zvučnosti u vezama korijenskoga morfema sa sufiksom, no dosta je primjera u kojima je u takvim vezama provedeno jednačenje po zvučnosti, a što upućuje i na fonološko pravopisno načelo. Na granici korijenskoga morfema i prefiksa pak prevladava neprovođenje jednačenja po zvučnosti, a slučajevi u kojima je jednačenje po zvučnosti na granici korijenskoga morfema i prefiksa provedeno su rijetki. Slična je situacija i s neispadanjem dentalnih suglasnika pri čemu u skladu s morfonološkim pravopisnim načelom suglasnici *d* i *t* ne ispadaju. Morfonološkom načinu pisanja svjedoči i neprovođenje jotacijskih promjena u nekim slučajevima.

Ključne riječi: *fonološki i morfonološki pravopis, slavonski dopreporodni pisci, jednačenje po zvučnosti, neispadanje dentala, jotacija*

Temeljnu odliku svakom pravopisu nameće način na koji se pišu pojedine riječi, njihovi oblici i skupovi. U historijskom ili tradicionalnom pravopisu piše se onako kao što se nekada pisalo, unatoč činjenici da se izgovor poslije promijenio. Takav se pravopis često naziva korijenski ili etimološki jer se najčešće vodi računa o korijenu riječi. U fonetskom, pak, pravopisu glasovi se pišu onako kako se i izgovaraju, što znači da se glas piše istim slovom. Suvremeno jezikoslovlje problematizira nazive tih dvaju pravopisa, smatrajući ih nepreciznim pa se češće rabe termini fonološkoga i morfonološkoga pravopisa. Fonološki je pravopis onaj u kojem se isti fonem piše uvijek istim znakom, a morfonološki je pravopis onaj u kojem se pri pisanju pazi na morfeme, tj. isti se morfem uvijek piše istim slovima. Danas Hrvati pišu

fonološko-morfonološkim pravopisom – u okviru jedne riječi pišemo fonološki, a veze među riječima bilježimo morfonološki.

U radu će biti prikazana pravopisna načela koja rabe stari slavonski do-preporodni pisci. Oni slijede morfonološki način pisanja, pri čemu se pazi na osnovni morfem kada je posrijedi jednačenje po zvučnosti, negubljenje dentalnih suglasnika, djelomično jednačenje po mjestu tvorbe i neprovođenje jotacije. Promotrit ćemo odlike pravopisnih načela slavonskih pisaca u isprepletanju morfonološke i fonološke norme.

Jednačenje po zvučnosti

U vezama korijenskoga morfema sa sufiksom ne provodi se jednačenje po zvučnosti: Radnić: napridka; Mecić: ǃardcsbi; Bračuljević: napridkom; Bačić: luptvto, sarcsba, neznabovto, dohodka, ǃvidocsbe; Vilov: druxtvo, ǃercsba; Kesić: mnoxtvo; Knezović: mladozti, doztoian, tainozti, ljubke, navlaztito; Milunović: ubovto; M. A. Reljković: sercba, serbsky, nudka, ǃvidocsbu, Inglezku, gladko; Tadijanović: sercsba, schibka; Pavišević: kadkad, gladkia, Rapić: druxtva, ǃvidocsbi; Došen: pripovidke, poslidka, ǃarcsbom, robǃtvo; Blagojević: vitexkoj; Knežević: sladkoǃt, uzka, iztom; Lanosović: bilixka, ǃobǃtvo, neǃobǃtvene, robǃtva; Velikanović: druxtvo, kadkad, muxkoga, ridko; Mandić: biljexka, texki, druxtvo, sobǃtvah; Mandikić: sladkoga; Štefanac: vitexki, pritexki; Ivanošić: gozta, katolichanzkoj, mudrolyubca, gozpodarom, druxtva, iztina, zpuzti; Mandikić: osgor; Katančić: ulizti, svidocsbu, mnoxtvo, sercsba, shibka, texkih, muxko, bubrexcim, vrabcu, xenitbu, krivobovto, vrshitbu, merzke, luptvto; Stojanović: vitezki; Sertić: ǃobǃtvo, muxko, ǃercsbi; Turković: neznabovca, druxtvo, sladkoǃti; J. S. Reljković: vitexkim, druxtvo, francuzke; Peštalić: ǃercsbi, niodkud; Nagy: Francuzku, druxtvo, napridka, rubcza; J. Mihalić: narodkinja, svidocsbom, domorodkinja, otacsbi; K. Pavić: sobstvenik, svidocsbi, lyubkoǃti; Čevapović: redke, serbski, vitezke, domorodko, odlazka, robstvo, ljubkima; Filipović: vitezki; Jaić: sladki, sobstveno; Horváth: sladkost, sobstvo; Pustaić: englezki, francuzki, redku, texke, vitexki; A. Mihalić: sladkoj, druxtvo, robstvo, otacsbi.

Slavonski su pisci nasljedovali tradiciju i u svijesti čuvali morfološki sklop riječi pa otuda i veliki broj primjera s neobilježenim jednačenjem po zvučnosti. No, podosta je i primjera u kojima se na granici korijenskoga morfema i sufiksa provodi jednačenje po zvučnosti: Radnić: slatkoǃti, teǃcko; Grličić: uli ǃti, xenidba, dru ǃctva, slatko ǃti; Bračuljević: muǃckogh, drusctva; Bačić: uli ǃti; Vilov: Arapsku, gri ǃti, te ǃsko, te ǃsku; Lipovčić: s ǃipki, te ǃskoga, te ǃskochu, ubos ǃtva; Milunović: muscku; M. A. Reljković: drushtva; Tadijanović: frischko, troschka, muǃchke; Pavišević: Rajlki i Lipo-

vlanjski, tejskom, gorkofti, vojŕke, trojskom, napoŕslitku, Zamoborŕkoga, Di-valta, muŕskog; Rapić: slatkoga, drusŕtva; Došen: viteshkog, slatko; Kneže-vić: teshka; Lanosović: dionishtvo, mushko; Ivanošić: slatkoga; Katančić: mnoŕhtva, uliŕti; Nagy: czeŕzarŕzko, kralyevŕzkomu; Filipović: engleski; Horváth: viteshku; Pustaić: talianski, slavonskoga, serdcxbe.

U takvim su primjerima vjerojatno slijedili fonetski sklop riječi, ne razlikujući vezu osnove riječi i njezinoga sufiksa pa se osim primjera u kojima *d* ispred *s* ostaje nepromijenjeno (npr. ljudŕski, Brodŕski) nalaze i primjeri Harvaczkoi, gliudczka (Bračuljević), ljuckoga (Lipovčić) i *c* ŕifuckih (Rapić), Brocke (Stojanović) u kojima su se *d / t* i *s* slili u izgovorno *c*.

Jednačenje po zvučnosti ipak se najčešće ne provodi na granici korijenskoga morfema i prefiksa:

iz-: Radnić: izprasnosti izkuŕcanie, izkuŕcuyu, izkargnega; Grličić: iztomacsen, izpunila, izprosi, izpunimo, izpuni, izpitat, iztekao, iztjescu, izte-xu; Mecić: izpovidnik, izpouiditŕe; Bračuljević: izplatiti, izpovidi, izpraz-noŕtih; Bačić: izhody, izhode, izkorigniegnie, izpisati, iztolmacŕiti; Vilov: iztocsna; Lipovčić: izkazati, iztraxivanje, izpovida, izpisuie, izpovidano, iztocsni, izpovid; Kanižlić: iztekoŕce, izprazno; E. Pavić: izpleŕti, izhodi; Knezović: izpovidnik, izpiŕao, izkazuje; Milunović: izpuniti; M. A. Reljković: izhodechi; Pavišević: izpovidi, iztraxujem, izpiŕshe, izteklo, izkati, izpla-chivali, izpovidanje, izpita; Rapić: izpisati, izkazati, iztok, izkrivite; Došen: izpod, izpi, izpiŕujesh, izpisa, iztrune, izplati, izpane; Blagojević: iztoma-cŕiti, izkazati; Lanosović: iztraxuje; Velikanović: izhodi, iztomacŕili, izpu-njenju, izpraznoj, izpiŕuje, izpravi; Mandić: izpuŕtiti, izpuŕtjaju, izpunenje; Mandikić: iztraxujem, izpraznoŕt; Štefanac: izpratila; Ivanošić: iztiruje, izti-na, iztocŕaja, izpunitu, izpisana, izpovidano, izpovidajuchega; Katančić: Iz-hoda, izpustiti, izpune, izkopao, izpod, izkorenutja, iztocsnoj, iztocsni, iztru-nushe; Stojanović: iztraxujem; Kordić: izpivana, iztocsnu, izpiŕuje; Sertić: izpovidnik, izpovid, izkupiti, izkazat; Tomiković: izpiran, izpuniti, izpuŕtiti; Bošnjak: izpratio; Leaković: iztomacsit, izpiŕanju, izplatiti; Turković: izpi-van, izpraznoŕt, iztraxivati, izpunjivano; J. S. Reljković: izpiŕati, izpraviti, iz-puniti; Peštalić: iztomacseno, izpuniti, iztraxivashe; Marević: izkazanja; Na-gy: izpiszavanye, izpiŕzanya; J. Mihalić: izprosih, izhode, izkazat, izpisati; K. Pavić: izplativshi, izcŕeznuo, izpokojivao, izpovidati; Čevapović: izpis, izpravnom, izcidi, izkazat; Filipović: izpisati; Jaić: izpisanje, izpuniti, izho-du, izpribiashe, izkusha; Horváth: iztraxuje, izpisati, (ne)izkazanu, izpunio, izpraznu; Pustaić: iztocsni, izpraviti, izkvarenog, izkushati, izkocsiti, izprav-ne; A. Mihalić: izpuniti;

nad-: Grličić: natpis; Kanižlić: natpis; Tadijanović: nadpiszi; Pavišević: natpis; Rapić: nadpisa; Mandić: nadkrivni; Marević: natpis; Horváth: nadpisa;

ob-: Radnić: obsluxiuiati; Grličić: obsluxit, obsluxenju; Mecić: obhodi, obkruga; Bračuljević: obsluxi, obsluxegniem; Bačić: obsluxivano, obsluxegnia, obchi; Kesić: obsluxitelj; Vilov: obsluxivanje; E. Pavić: obderxavanje; Knezović: obsluxiti; Milunović: obsluxivati; Tadijanović: obsluxenje, obchjenski, ob|idnutye; Pavišević: ob|luxuite, obsluxenje, obcheno; Rapić: obchenskoga, obsluxenju; Blagojević: obsluxavashe; Knežević: obsluxenja; Velikanović: obsluxenje, obsluxivati; Štefanac: obsluxuje; Ivanošić: obchinskoga, obsluxiti; Katančić: obsluxivanja, obkolishe, obsidnut; Stojanović: obsluxenja; Peštalić: obkolitelj; Marević: oblakshao; Nagy: obla|ztjom, obchin|zkoga; J. Mihalić: obchenom; Čevapović: obtuxi; Jaić: obtuxih, obkolishe, obsidnutja; Horváth: obladala, (pri)obladatai;

od-: Radnić: odkupiu|ci, odkriu|e; Grličić: odkupiti; Mecić: odpoc|ivati, odpu|ctene, odkupglenye, odkupiteglyu; Bračuljević: odkud, odkupnih, odkriti, odpu|schiegnie; Bačić: odpusctegnie, odpu|titi, odkud; Kesić: odkupljenje, odpi|uje; Vilov: odkidajuchi, odpi|uje, odkud; Lipovčić: odkud, odkupljenje; Milunović: odhrane; Tadijanović: odkuplyenye, odkudda; Pavišević: odpisano; Rapić: odkupitelj; Došen: odpane; Blagojević: odkupitelj; Knežević: odkupitelj, odpushtenje; Velikanović: odkupitelj, od|tupiti, odkupljeni; Mandić: odpu|titi; Ivanošić: odztupi, odhranili; Katančić: odkuda; Stojanović: odkupljenomu, odkupitelj, odpoc|ivashe; Sertić: odpushtanje; Leaković: odkupljenje, odkud; Turković: odhranishe; J. S. Reljković: odakko; Marević: odpu|tite; Nagy: odpu|ztio; J. Mihalić: odpivajuch; Čevapović: odpivala, odsudishe; Jaić: odkopati; Horvath: odpravili, odstupite; Pustačić: odkrene;

pod-: Radnić: podpomogli; Grličić: podpuno, potpis; Bračuljević: podpuno; Bačić: podpuno; Vilov: podpi|ali; M. A. Reljković: (naj)podpuniu; Pavišević: podpun, podpi|o, podpi|ati, podpuno, podpomagao, podpi|om; Rapić: podpuni; Lanosović: podpuno, podpuno|t; Mandić: podpune; Mandikić: podpomochnika; Ivanošić: podpuno; Katančić: podpunite; Turković: podpuno|ti; J. S. Reljković: podpuna; Jaić: podpalishe, podpisom; Pustačić: popunost, podpasti;

prid-: Ivanošić: pridztavlyenoga; Turković: pridposlenih;

raz-: Grličić: raztapa; Mecić: razko|che, razkrilih; Bačić: razpu|te; Vilov: raz|tavlja; Knezović: razcvili, raztaviti; Milunović: raztavila, raztati; Pavišević: razpac|at; Rapić: raztopljeni, razpu|tite, razpada; Došen: razpazari; Velikanović: raztopljena, razplodjenja, razpushtene, razterkane; Mandić: raz|tavljenja; Štefanac: razcviljena; Ivanošić: razpinyu, razcvilio; Katančić:

razpletanja; Sertić: razpadashe; Tomiković: razpitaj, razkrili; K. Pavić: razcvilyenoga, razplodjenje; Pustaić: raztavlja;ao;

s-: Mecić: razkrilih; Knezović: sdruxe; Knežević: sberi; Velikanović: sdruxivshi, sdruxen; Mandić: sdruxi; Katančić: sdruxenica, sgercih, sdruxim, sbacih; Filipović: sgotovio, ǃguli, sbrat; Pustaić: s'druxi;

uz-: Radnić: vzpazi ǃc; Bačić: uztegnuti; Kesić: uzkri ǃi; Lipovčić: uzkersnuti; M. A. Reljković: uzplode, uzpazi; Tadijanović: uzschtiye; Pavišević: uztegnuti, Uzkarǃa, uzterpljenje, uzterpljiv, uzpomenu, uzprate, uzpito, uzpivaju; Došen: uztegnuti, uzkipi; Mandić: (ne)uztegni; Štefanac: uzpunishe; Katančić: uztexash, uzhochete, uztlacsi; Sertić: uzterpljivo; Tomiković: uzǃtavio; Marević: uzpoznao; Pustaić: (ne)uzterpljivost.

Malobrojniji su primjeri u kojima je na granici prefiksa i korijenskoga morfema provedeno jednačenje po zvučnosti: Gličić: iǃǃtoc ǃnoga, iǃǃtomac ǃi, opchienskim, opchinski, zdruxit; Mecić: iǃǃpovidati; Bračuljević: opchienu; Bačić: iǃǃpuniti, opchiena; Vilor: iǃǃpovidam, iǃǃtocsne, opcheni, raǃǃtavljenje; Lipovčić: opchinsko; E. Pavić: ispisuje, isprazna, iǃǃpovidan, opcheni; Knezović: ispiǃǃuiem, ispovid, opcsinskoi, uǃǃtexe; Milunović: ispoviditi; M. A. Reljković: iǃǃpiǃǃano, opchinskim, uzdrxati; Tadijanović: opchjenu; Pavišević: ispiǃǃao, opchini, ǃkovali, uǃǃpomenu; Rapić: ispitivati; Došen: ispishe, otkuda, zdruxim; Lanosović: opchinska; Velikanović: iǃǃtoc ǃnim, opchenim, rashirenje; Mandić: opchenska; Mandikić: iǃǃpovidanja, raǃǃtaviti; Ivanošić: natpis, otkuda, raǃǃztavio; Stojanović: otkuda; Sertić: iǃǃproǃǃiti, iǃǃpovid, iǃǃpovidnik, opchinsku, opchena, uǃǃterpljivo; Bošnjak: ispisanje; Leaković: opchenoga; Turković: iǃǃpunjivanjem, iǃǃpraznomu; J. S. Reljković: opchinska; Marević: iǃǃtraxivana, iǃǃpranoǃǃt, iǃǃpiǃǃujeǃǃe, opchinskoga, otkuda; Nagy: opchinǃǃke; J. Mihalić: istocsni; Čevapović: ispuniti; Horváth: otkuda; Pustaić: natpis; A. Mihalić: opchinsko.

Neispadanje dentalnih suglasnika

Dentali *d* i *t* po morfonološkom pravopisu ne ispadaju, a tu praksu slijede i slavonski pisci: Radnić: slobodǃǃctine; Grličić: otcza, ǃceǃǃtdeǃǃeet, petdeǃǃǃet, namjeǃǃtniku, koriǃǃtna, djetczu, ǃvetcǃǃani; Mecić: poroǃǃdgenie, pohodgenye, uvridguies; Bračuljević: oblaǃǃtna; Kesić: koriǃǃǃtno, ǃudca, radoǃǃǃtni; Vilor: namiǃǃǃtnika, pocǃǃǃetci, koriǃǃǃtno; Lipovčić: radoǃǃǃtna; Milunović: otcsinskim, ǃerdca, xaloǃǃtnih, svetcǃǃan, sudcu, ǃvetcih; M. A. Reljković: otci; Tadijanović: svetcǃǃani, odtuda; Pavišević: odǃǃudu, boleǃǃǃtni, odtale, ǃseǃǃǃtnajeǃǃt; Rapić: ǃudczu, nitkomu, boleǃǃǃtnika, xeludczu, Otcsenaǃǃǃǃa, bogatce; Došen: ǃudcu, otargnuti; Blagojević: otce, mlogoverǃǃtnomu, ǃerdce, otcu; Knežević: otcse, odsudishe, xaloǃǃtno, sudca; Lanosović: xaloǃǃtni; Veli-

kanović: fudca, ferdca fano, ferdca, otca, kori ftna, pro ftno, nekor ftno; Mandić: kori ftni, odsudjen; Mandikić: kori ftna, ferdce, otca, c f a ftno; Ivanošić: bolestniczu, Otche, serdce, podnami ftnika, nami ftnika, kripof tnoga, mlogover ftna, ferdce feno, xalo ftna, otci, fvetcza, fzerdcza, Horvatchani; Katančić: csestni, domorodci, shestnaest, namistnik, odsudishe, radostnu; Stojanović: otcu, xalo ftni; Sertić: Otca, xalo ftni, bole ftnih, fvetca; Tomiković: otca, od f u gjenje; Leaković: otcu; Turković: Otc f inskoj, Svetca, Nami ftniku, f amotc f a, bole ftni; J. S. Reljković: otca, kori ftno, nadslovke; Peštalić: pod f tupu, xalo ftno; Marević: otc f inskim, sudca, otc f e, nad f tupa; J. Mihalić: svetcsano, radostno, kripotno, csastne, serdcsane, odtvorene; K. Pavić: petdeset, c f a ftnoga, mlogocsa ftni, kori ftni; Čevapović: nesvjestno, csastnike, priprostno, koristno, bolestnik, izverstna; Filipović: posvetcsanu; Jaić: otca, xalostnih, bolestnikom, sudca; Horváth: kripotnomu, bolestne, otca; Pustačić: otcu, koristne, kripotnoga, odkrene; A. Mihalić: otca, radostno.

Vrlo rijetko dentali ispadaju: Radnić: kori fno; Grličić: kori fna; Bračuljević: xalo fnomu, korisno; Tadijanović: serc f an, oca; Pavišević: kori ftni, pedefet; Došen: nesvi fno; Blagojević: fvec fano; Horváth: svecsana; A. Mihalić: svecsano.

Jednačenje po mjestu tvorbe

Jednačenje po mjestu tvorbe provodi se u riječi i na granici riječi: Radnić: fcnime; Grličić: f c' gnim, himbene; Mecić: himbe; Bračuljević: himba; Bačić: fcnim, la f snje; Vilov: fsnjima, f s-njegove; Knezović: obrambu, pro f ftniu, mi f ftnie, derc f chie 'drhće'; Pavišević: fsnjime, la f snje; Rapić: himbeni; Knežević: lashnje; Velikanović: himbeno fti; Mandić: jedanput; Ivanošić: shnyom, shchim 'š čim'; Katančić: proshnje, obrambu, himbi; Tomiković: li f sche; Leaković: c f e f tje, himbeno; Turković: himbeno fti, ftranputici; Peštalić: jedanput, himbe; Marević: nehimbena; Horváth: obrambu; Pustačić: himbenima.

Ponekad ne dolazi do jednačenja po mjestu tvorbe: Mecić: i f chu; Lipovčić: milo f chu; Knezović: kerscsianom, li f tje; M. A. Reljković: obranbe, zapu f tjenja; Tadijanović: pu f ch f ena; Pavišević: i f che; Velikanović: c f e sche 'češće', oxalo f tjena; Mandić: pu f tjen, pazljiva; Ivanošić: oprascha; Čevapović: misljom; J. S. Reljković: obranbu; Peštalić: utoc f i f tje; Nagy: pazlyivo; Jaić: ocsistjenja, kasnenja; Horváth: merznju; Pustačić: pazljivo.

Jotacijske promjene

Već je Antun Mandić u Uputjenju naveo: „ch, i tj, imaju f e po Izvadjanju Riec f ih potribovati; n. Pr. Chud, ufatjen a nie ufachen: Bitje, a nie Biche

od ufatiti, biti. i. t. d. Jednako *dj*, i *gj* razlikuje Izvadjanje riec|ih, gdje ove slovke pravo potribovati valja; na Priliku: Gjubre; rodjen, a nie rogjen, od roditi; vodjen, a nie vogjen. i. t. d.“ (Mandić: 27). Valja, dakle, naglasiti kako slavonski pisci grafijom *ch* i *gj* jasno prave razliku fonema /ć/ i /ǵ/ od suglasničkih skupina *tj* i *dj*. Jasno razlikujući grafeme za foneme /ć/ i /ǵ/ od neslivenih skupina /t+j/ i /d+j/, slavonski pisci u nejotiranim primjerima slijede morfonološki sklop riječi.

Primjeri koji slijede pokazuju kako se jotacijske promjene odvijaju u nekoliko pravaca. U primarnim skupinama *tj*, *dj* (*t'*, *d'*) jotacija može i ne mora biti provedena. U skupinama *stj* > *št*, *šč*; *skj* > *št*; *zgj* > *žd* (*žđ*) jotacija se uglavnom provodi, a rijetko su zabilježeni primjeri u kojima jotacija u skupinama *stj* > *št*, *šč*; *skj* > *št*; *zgj* > *žd* (*žđ*) nije provedena. U većine pisaca pretežu štakavski oblici, što može ukazivati da je njihov štakavizam odražavao želju da jezik prilagode štokavsko-štakavskoj normi. Tek je u Lipovčića zamjetan dosljedan šćakavizam.

U skupinama *jt*, *jd*: *do* + *iti* > *dojti* > **dotji* > *doći*, a s obzirom na dental glagolskoga korijena *id-*, *it-* slavonski pisci uglavnom ne provode metatezu i jotaciju.

Sekundarne skupine *tj*, *dj* (< *tbj*, *dbj*) ostaju nepromijenjene. Riječ je o imenicama koje uvjete za jotaciju imaju u svim padežima, ali se mogu oslanjati na jednostavnije srodne riječi u kojima nema uvjeta za jotaciju (na glagolski pridjev trpni, odnosno na imenice *cvit*, *sud*, *brat*, *lito* i sl.). S neizvršenom jotacijom su i riječi kojima se uzor za čuvanje nejotiranoga dentala nalazi ne samo u srodnih riječi nego i u većini njihovih vlastitih oblika. Takve su imenice *i*-vrste na *-t*, *-d*, koje uvjete za jotaciju imaju samo u instrumentalu jednine, ali se ona ne provodi.

Sekundarne su skupine *stj*, *zdj* (< *stbj*, *zdbj*) uvijek tako zapisane: gvozdje, li|tja, grozdje. Maretić (1910: 197) je smatrao da je u takvim slučajevima riječ o nesavršenosti grafije slavonskih pisaca i tvrdi da se *ć* i *đ* izgovaralo, no očito je da su stari slavonski pisci jasno razlikovali grafeme za foneme /ć/ i /ǵ/ od neslivenih skupina /t+j/ i /d+j/. Maretića opovrgava i studija Stjepana Ivšića (1913: 197) koja pokazuje da u posavskom govoru, osim *tbj*, *dbj* > *ć*, *đ*, postoje i neizmijenjene govorne skupine *tj*, *dj*.

Slavonski pisci bilježe i jotiranje i nejotirane primjere, što je očito u sljedećim primjerima:

- Radnić: bratye, godi|cta, |uitlo|tiu, milo|ctom, za|ctichegnem, poglavya, milo|cte, bezpametye, naglo|tiu, bratye, pogargiuyete, millo|ardya;
- Grlićić: kar|tjanski, zapovigeno, djacskoga, |martju, mochi;
- Bačić: naregiena, i|te, megiu, uskar|nutia, milo|ardie, tugie, bratie;

- Mecić: godista, pri|a|tye, uskarsnutie, uza|a|tie, naiti, uskarsnu-
tyem, vodokar|tje, ochi|tegye, na||a|tye, bratya, naydes, milo|tyom, |po-
moc|iom, milo|ardya;
- Bračuljević: bratjo, gospoje, igiuchi, izagie, guozgia;
- Bačić: miloserdje, ponizno|tiu, do||a|tie, oxalo|stegnie, raz|argjuj,
oxalo|sten;
- Kesić: bratjo, miloserdje, igja|e, rado|tju;
- Vilov: smuchivao, poglavje, gvoxgje, pichu, naslagjenje, igje, takogjer;
- Lipovčić: pohogjen, uregjeno, uskersnuche, igju, zdravlje, milo|tiom,
pametjom, kripo|tiom, ker|sc|ianki, li|tje;
- Kanižlić: jako|tju, sidali|cte, snigye, po|ctenye, prignutje, radgya;
- E. Pavić: priminutje, bratja, ker|tjani, ker|tenje;
- Knezović: ponizno|tiom, kerschiana, mnoxnoztiom, |taro|tiom, ple-
mens|tina, |stiti, is|tite;
- Milunović: milo|tju, blagodarno|tju, izagye, igyuchi, nadvlagyuju,
Prisca|tja, dojti;
- M. A. Reljković: plodenju, prolitje;
- Tadijanović: ubavistenye, najdesch, csudjenja, dojde, uskersnutje,
uzascha|tje, posvechjenje, ker|tjanluk, pric|e|tenye, porodjenje, guozdje,
milo|erdje, pogerdenye, trepnutje, rodjaku;
- Pavišević: mlagjanih, brachu, igjete, doide;
- Rapić: trenutje, megju, djavao, miloserdje;
- Došen: med, igye 'ide', karvjom, ishtesh, xegya;
- Blagojević: ker|tjan|tvu, dopushchieno, bratja, skupshinom, zaxgano;
- Knežević: ufatjenje, |vitnjak, xedja, provertjene, mudro|tju, lju-
to|tju, xedji;
- Lanosović: xedjah, dojde;
- Velikanović: uputjenja, bitje, rodjen, zapovidjenja, rodjena, pod
obla|tju, ker|tjanskih, nadahnutje, iznasha|tje, Go|poje, pogerduju, obratje-
nje, oxalo|tjena;
- Mandić: takojer, kripo|tjom, okratjenih, gvozdje;
- Mandikić: unidi 'uniđi', dojde, ker|ten, solju, |vitlo|tju, xedje, uto-
c|i|tje, nevidjena;
- Štefanac: dojti, vodoker|tja, dojde;
- Ivanošić: dojde, vertjat, dojde, poyde, oprascha, izajde, skupshini,
dojdesh, sagrađenoj, ponudjaju, milo|erdje, kar|tjanska, dojduchi, bratju;
- Katančić: povodjenja, prividjeno, ochutjenja, sidje, idjashe, susritje,
kradje, djavlu, pritji;

- Stojanović: navishtuje, rado|tjom, cvitja, vodjau, izajti, neuredjenje, vodjashe, izpratjen, takogjer;
- Kordić: bratjo, cvitje;
- Sertić: kerstjanskoga, Uzasha|tje, Prisha|tja, Obrachenje, oc|itjenje, navishtenju, uputjenje, medju, usker|nutje, tugje, naredjenje, uvridjenja, utoc|i|tje, bitje, milo|tjom, naredjen;
- Tomiković: naredjenje, pridobitja, unidje, marno|tjom, obilno|tjom, gvozdu, otide, slobodno|tjom, uregivat, od|ugjivat, med 'među', daxdja|se, xedjam;
- Bošnjak: grozdjeh, dojde, pojdoshe;
- Leaković: naiti, ker|tjanah, prishastja, doide, nagnutja;
- Turković: kerstanskim, sladje, rukovodjincima, ker|tenja, rodjaka, xedgjat, xedgju;
- J. S. Reljković: zashtitenje, metje, kratji;
- Pešalić: oxalostjenih, dojde, nagnutjah, zabludenje, ker|tenju, milo|erdje, bratjom, providjenja, |mutjenje, nasladjivati, pridje, pitje, dodje;
- Marević: milo|tjom, zaboravao|tjom, kervjom, |mertjom, vla|tjom, rodjenu, prignutjem;
- Nagy: kripo|ztjom, moguchno|ztjom, biteye, pohlepno|ztjom, urotenye;
- J. Mihalić: svitja, zadovoljnostju, radostju, dojde, najdoshe, pojti, naitjena, bratja, zadovoljnostju;
- K. Pavić: milostyom, posvetyenog, mudrostyom, xalo|tyom, medya-mi, |vichnyak, uvikovitenye, rodjen, ugodno|tyom, mudroskupshtinu, evangyeoskih;
- Čevapović: rodjen, bratju, grozdje, rodjenom, providjenje;
- Filipović: dojde, projde, tugjem, radostjom, milostjom, tugje;
- Jaić: providjenje, miloserdja, zashtitenju, dogadjaj, zacsudjeni, opro-stjenje, grozdje;
- Horváth: s' dopustjenjem, nashastja, uzashastja, dojti, svichnjaka, svi-tlostjom, radostjom, dojduche, kervolocsnostjom, providjenje, zacsetja, me-dju, nadanutju, kerstjanom;
- Pustaić: opshtina, takajer, najde, kerstjanske, metje, uvridjenja, bitje, ochutuje, poniznostjom, shetje, mladji, miloserdje;
- A. Mihalić: prolitje, med', između', cvitje, ositja 'osjeća', dodje, svra-tjo 'svraćao', kerstjanstva, rodjen, gospoja, dojti.

Prikazani primjeri potvrđuju kako su slavonski pisci slijedili morfono-loški način pisanja. Oni uglavnom ne provode jednačenje po zvučnosti u ve-zama korijenskoga morfema sa sufiksom, no dosta je primjera u kojima je u takvim vezama provedeno jednačenje po zvučnosti, a što upućuje i na fono-

loško pravopisno načelo. Na granici korijenskoga morfema i prefiksa pak prevladava neprovođenje jednačenja po zvučnosti, a slučajevi u kojima je jednačenje po zvučnosti na granici korijenskoga morfema i prefiksa provedeno su rijetki. Slična je situacija i s neispadanjem dentalnih suglasnika pri čemu u skladu s morfonološkim pravopisnim načelom suglasnici *d* i *t* ne ispadaju. Morfonološkom načinu pisanja svjedoči i neprovođenje jotacijskih promjena u nekim slučajevima. Najbolji je primjer i grafijsko razlikovanje fonema /ć/ i /ġ/ od neslivenih skupina /t+j/ i /d+j/.

Iako je zamjetno isprepletanje morfonološkoga i fonološkoga načina pisanja, prevladavanjem morfonološkoga pravopisnog načela slavonski do-preporodni pisci slijede svoje prethodnike i pružaju uzore hrvatskim piscima 19. stoljeća. Od Hrvatskoga pravopisa Ivana Broza iz 1892. godine u Hrvata se ustaljuje fonološko-morfonološko pravopisno načelo.¹ Izgovaramo, primjerice, *hrvacka*, *hrvacki*, a pišemo *hrvatska*, *hrvatski*, izgovaramo *pisaću*, *gledaću*, a pišemo *pisat ću*, *gledat ću*, izgovaramo *potčiniti*, a pišemo *podčiniti*. Izgovaramo *neznam*, a pišemo *ne znam*. Većina slavenskih jezik danas ipak koristi morfonoški pravopis.

Literatura

- Bačić, Antun. 1732. – *Istina katolicsanska illiti skazagnie uprav-gliegnia /pa /ono /noga xitka kar /tianskoga s' zabillixegniem za-blugiegnia gar /ckoga odmetnic /tva, illiti garcskie erexiah, u koie /u ne /richno upali, odkad /u /e od Rimske czarkve oddilili*, Budim, 570 str.
- Bačić, Antun. 1773. – *Xivot majke Boxje, kraljice i gospoje nasse prisvete divice Marie popraviteljice grija Eve, i povratiteljice milosti o dove gospoje Oc /itovan i obavlje slucxbenici /vojoj Marii od Agride, Duvni Mana /tira Neozkvernjenoga Zac /echa Sserafinskoga Reda Svetoga Oca France /ka*. Pečuh, 404 str.
- Badurina, Lada. 1990. – Hrvatska (orto)grafija prije pojave prvoga pravopisa : Rijeka. *Dometi : znanstveno-kulturna smotra Matice hrvatske, Ogranka u Rijeci* 23, 10 , str. 657–665.
- Blagojević, Adam Tadija. 1773. – *Predika od jedinstva u kerstjanstvu*. Beč, 139 str.
- Bošnjak, Vasilij. 1792. – *Ispisanje ratta turskoga pod Josipom cesarom II. Poc /etog godine 1787. po jednome Regemenskom Patru skupljeno, i u /tihoveh sloxeno za razgovor narodu ilyricskom prikazano*. Osijek, 247 str.

¹ Izuzetak je razdoblje od 1942. do 1945. godine.

- Bračuljević, Lovro. 1730. – *Dobar put putovagnia krstianskogh u rai vicsgniega uxivagnia to jest vladaliscta za pravo i korisno sluxiti Bogu u davnacsgniemu glassnomu poglavitomu Brattinstvu konopnogh pojassa francsesckanskoga : davno uzdignutomu u manastiru svetoga Ocza Francsescka, male Brattje redovniczkogh obsluxegnia Provinczie srebrno bossanske : u Budimskome gornjemu varoscu i mloghima drughim misti iste provinczie : i boglma uregienomu godine Issukrstove 1730. Budimskogh uzechia iliti oslobogiegna od Turskogh duscmanstva csetrdesset i csetvrte.* Budim, 160 str.
- Bračuljević, Lovro. 1730. – *Uzao scerafinske (nascki) goruchie gliubavi tri put svezan to jest kratko ali temeglito popissagne pocsetka, ukoregniegna i racsiregnia davnascgniegh poglavitogh iliti Archi-Brattinstva konopnogh pojassa patriarke svetoga ocza Franczescka : u tri dijla razdiglieno, od kojih parvi mechie prid ocsi koren, pocsetak, rasciregne, otaistva i duxosti potribitogh obsluxegnia Brattinstva : drugi tomacsi oprosctegnia i daje mloghe lipe i potribite nauke zdravom karstianskom virovagniu, ufagniu i bogogliubnom dilovagniu kripostih : trechi pripissuje zakon vladagniu posebitom i opchienom Brattinstva i broi oprosctegnia kojase s'obsluxegniem istoga dobivaju / sve pripravglieno, sloxeno i pod tlacs dato s'trudom i s'perom o. f. Lovre Bracsuglievicha, zavitnika gore spomenutogh reda...* Budim, 578 str.
- Brozović, Dalibor. 1972./73. – O nekim načelnom pitanjima pravopisne i ortoepske norme : Zagreb. *Jezik XX*, 1, str. 12–19.
- Brozović, Dalibor. 1976. – O općim jezičnim i izvanjezičnim uvjetovanostima standardnonovoštokavske pravopisne problematike sa stanovišta njezina historijata i suvrenoga stanja : Sarajevo. *Radovi III, Institut za jezik i književnost u Sarajevu*, str. 49–58.
- Došen, Vid. 1767. – *Jeka planine koja na pisme Satyra i Tamburasha Slavonskoga odjekuje i odgovara [Stihovi]*. Zagreb, 160 str.
- Došen, Vid. 1768. – *Axdaja sedmoglava bojnim kopjem udarena, i nagargyena iliti sablast griha sedam glavni griha razdilyenoga oshtram istinom pokarana i prikoreda*. Zagreb, 297 str.
- Filipović, Adam. 1822. – *Razgovor priprosti; illiti: Vertlar s' Povertaljemse razgovara*. Osijek, 110 str.
- Filipović, Adam. 1823. – *Xivot velikoga biskupa, privelikoga domorodca, i najvechega prijatelja nashega Antuna Mandicha*. Pečuh, 184 str.
- Forko, Josip. 1886. – *Crtice iz slavonske književnosti 18 stoljeća*, Osijek: pretisak Vinkovci: Privlačica 1994. (pretisak priredila Zlata Šundalić), 167 str.

- Grličić, Ivan. 1707. – *PUUT NEBESKI Ukazan c ſoviku od Boga po Svetoj Czarqui. TO JEST NAVK KARSTJANSKI V' Kratku obilato, i razborito i ſtomacſen u jezik Boſanski*, Venecija, 296 str.
- Hadrovics, László. 1944. – *Zur Geschichte der kroatischen recht-schreibung im XVIII. Jh.*: Budapest, 50 str.
- Hadrovics, László. 1966. – Pokušaj reforme latiničkog pravopisa 1785. godine : Beograd. *Anali Filološkog fakulteta u Beogradu* 5, str. 267–272.
- Ivanošić, Antun. 1786. – *Opivanje slično-rično groba Jozipa Antuna Cholnicha od Cholke biskupa Djakovackoga i Bosanskoga [Stihovi] / davno jurve sloxeno po Jednomu u Slavonii dushah upravitelju, slavne biskupije Zagrebachke misniku*. Zagreb, 66 str.
- Ivanošić, Antun. 1788. – *Pieszma od junactva viteza Peharnika, Regementa Ogulinskoga Oberstara, koju Ogulinacz pieva nuz tamburu kako on i Regement nyegov tri turszke chete koje biu z-jurishem navalile na Drexnika Grada, posziche i u bieg natira*. Zagreb, 8+nepag.
- Ivanošić, Antun. 1788. – *Svemoguchi neba i zemlje Stvoritely s-kiticom pervoga, drugoga i trecsega poglavja Knjige Poroda, po razumu S. Pisma nakichen i ispivan / po Antunu Ivanoshichu, biskupie Zagrebachke misniku svitovnomu*. Zagreb, 123 str.
- Ivanošić, Antun. 1812. – *Szlichno richni nadpis groba Zvekanovoga, kojega u sznu otacz dra Zvekan szebi prikazanoge jest vidio na 14 paragrafa razdilycznoga / [napisao Anton Ivanošić]*. 17 str.
- Ivšić, Stjepan. 1913. – Današnji posavski govor : Zagreb. *Rad JAZU* 196 i 197, str. 124–254; str. 9–138.
- Ivšić, Stjepan. 1938./39. – Etimologija i fonetika u našem pravopisu : Zagreb. *Hrvatski jezik*, str. 3–13.
- Jaić, Marijan. 1824. – *Istinito izpisanje csudotvorne prilike B.D. Marie koja u Radnoj sverhu 150 godinah veche od bogoljubnih kerstjanah poboxno se stuje : od dana do dana csesto s-novima millostima sviti, gdi se zajedno objavljuje i lice stare i nove cerkve radnanske / za vishu slavu Boxju i B.D. Marie kano i za osobito utishenje bogoljubnih dushah, iz latinskoga u slavonski jezik po Marianu Jaichu... prinesheni*. Arad, 178 str.
- Jaić, Marijan, 1830. – *Vinac bogoljubnih pisamah*. Budim, 165 str.
- Jakobović, Matija. 1710. – *Dikcionar*, rukopis (autograf) Franjevačkog samostana Visovac, 462 str.
- Kanižlić, Antun. 1754. – *Obilato duhovno mluko to jest Nauk Kerstianski / illirickoj illiti slovinskoj dicsici darovan*, Zagreb, 191 str.

- Kanižlić, Antun. 1760. – *Primoguchi i sardce nadvladjuchi uzroci S-Kripo /tnimih Podpomochmah Za Lyubiti Go /podina Isukarsta spoasitelya nascega Sa /vim /ardcem, /a /vom du /com, i sa /vom jako /tju*. Zagreb, 270 str.
- Kanižlić, Antun. 1773. – *Mala i svakomu potribna bogoslovica. To jest nauk kerstjanski. U tri Skule razdilyen, S obicsajnama Molitvami, i Pismami, Za dicu, koja igyu u Skulu od Nauka Ker /tjanskoga*. Trnava, 258 str.
- Kanižlić, Antun. 1766. – *Bogoljubnost molitvena*, Trnava, 564 str.
- Kanižlić, Antun. 1780. – *Sveta Roxalia panormitanska divica / natchena i izpivana po Antunu Kanislichu Poxexaninu* Beč, 125 str.
- Kanižlić, Antun. 1780. – *Kamen pravi smutnye velike illiti Pocsetak, i uzrok istiniti rastavlyenya Cerkve istocsne od zapadne*. Osijek, 907 str.
- Katančić, Matija Petar. 1786. – *Pridhodna Bilixenya od Dillorednog Zemlyomirja*. Rukopis Franjevačkog samostana u Budimu. 37 str.
- Katančić, Matija Petar. 1791. – *Fructus auctumnales*, Zagreb, 78 str.
- Katančić, Matija Petar. 1809. – *Pisme Davidica I–LXVIII*, Zagreb: rukopis u Arhivu Franjevačkog samostana, 52 str.
- Katančić, Matija Petar. 1815. – *Etymologicon Illyricum*, Budimpešta: rukopis Sveučilišne knjižnice u Budimpešti, sign. H 13, Catal., 1473 str.
- Katančić, Matija Petar. 1820. – *Index Latino-Illyricus*, Budimpešta: rukopis Arhiva Franjevačkog samostana u Budimpešti, sign. K VI 4, 676 str.
- Katančić, Matija Petar. 1831. – *Sveto pismo starog' zakona*, sv. I, II, III, IV; *Sveto pismo novog' zakona*, sv. I, II, Budim str.
- Kesić, Nikola. 1740. – *Epistole i Evangjelia priko sviju nedilja i blagi dneva svetih godissnji. I Muka Gospodina nass. Isukersta po Matti, Marku, Luki, i Ivanu, u jedno sloxena. Po redu Rimskoga Mislja Clem. Papae VIII. i Urb. VIII. razrediena. Stroskom Pokojnoga gosp. Antuna Kesicha, Gragjanina Budinskoga doverssena. A s-nastojanjem Brata njegova O.P. Fra Nicolae, Reda S. Franae Obsluxitelja Provinciae Bosnae-Argentinae pocseta; Koj u vrime strassnae kugae, s-truda prissavssi na vicnji pokoj, drugoj Bratji pocseti posao ostavisse, koja Bratja i doverssise. God. Gos. 1740. Z - dopusstenjem staressina*, Budim, 466 + 64 str.
- Knezović, Antun Josip. 1759. – *Kruna obderxavaiucsiu stanie apostolsko izpovidnika sviu ogoggledalo*. Pešta, 281+52 str.
- Knezović, Antun Josip. 1761. – *Xivot svete Olive*. Pešta, 79 str.

- Knežević, Petar. 1776. – *Mukka gospodina nashega Isukersta i placs divice Marie majke njegove*. Osijek, 210 str.
- Kordić, Đuro, 1790. – *Pisma od plemenite csette Horvatah u Budim za pohodit szvetu krunu odlazechih / izpivana po G. K.* Zagreb, 15 str.
- Kostić, Mita. 1937. – Pokušaj bečke vlade oko uvođenja narodnog jezika i pravopisa u srpske, hrvatske i slovenačke škole krajem 18. veka : Beograd. Prilog za književnost, jezik, istoriju i folklor XVII, sv. 2.
- Krstić, Kruno. 1962. – Latinica kod Hrvata, *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 5 : Zagreb, str. 476–477.
- Lanosović, Marijan. 1778. – *Neue Einleitung zur slavonischen Sprache*, Osijek, 272 str.
- Lanosović, Marijan. 1782. – *Boggomolna knjixica iz pismah Davidovih cerkvenih knjigah pomnjivo sloxena, i na svitlost dana za duhovnu korist dushah kerstjanski*. Budim, 129 str.
- Lanosović, Marijan. 1794. – *Evangjelistar iliricski za sve Nedilje i Svetkovine priko godine s'csetirima Gospodina nashega Isusa Krista mukama. Na bistrrij razum i csistije shtijenje izveden po O. f. Marianu Lanosovichu starinom Gjurichu Bogoslovja i Zakona Crkvenoga igdashnjemu Shtioniku, a sadanjemu Derxave Kapistranske Otajniku Reda S. O. Franceska Man. Brat. od obsluteljah*, Budim, 514 str.
- Leaković, Bernardin. 1795. – *Govorenja za sve nedilje godishnje na sluxbu pripovidaocah, a na korist slishaocah : sastavita po otcu fra Bernardinu Leakovich, Reda S. Otca Franceshka serafinskoga, Derxave S. Ivana Kapistrana...* Osijek, 8+263+9 str.
- Leaković, Bernardin. 1798. – *Nauk od poglavitih stvarih kerstjansko-katolicsanskih po O. Fra Bernardinu Leakovich Reda S. Francisshka, Derxave S. Ivana Kapistrana, shtiocu bogoslovice i xupe sharengradske sluxitelju istomacsit,...na svitlost izdat*. Budim, X+11-490+19 str.
- Lipovčić, Jerolim. 1750. – *Dussu csuvaiuche pohodjenje. To je řt: Oniu, koi na Nebeskih Darovih, Milo řergju, i Milo řtimah fale, slave, i uzvi řuiu iedno Boxan ř*, Budim, 432 str.
- Mandić, Antun, 1779. – *Uputjenje k' slavonskom Pravopisanju za potrebu narodnieh ucsionicah u Kraljestvu Slavonie*, Budim, 32 str.
- Mandikić, Petar 1779. – *Samogovorenja illiti dushevni razgovori svetoga Augustina*. Osijek, 175 str.
- Maretić, Tomo. 1889. – *Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima*, Zagreb: *Djela JAZU* IX, XIII + 406 str.

- Maretić, Tomo. 1910. – Jezik slavonskijeh pisaca, prilog istoričkoj gramatici hrvatskoj ili srpskoj, Zagreb: Rad JAZU 180, str. 146–233.
- Marević, Ivan. 1803. – *Vaga vrmena i vikovicsnosti, to jest Razlika meĝu vrmenitim i vikovicsnim O. P. Ivana Euzebie Nieremberga D. I. misnika odavna iz Shpanjskoga jezika na Talianski, a sada iz Talianskoga na Illiricski prineshena...po Ivanu Marevichu, stolne Pecsujске Cerkve kanoniku...godine 1791.* Osijek, 90+100+58+88+53 str.
- Matić, Tomo. 1945. – Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije preporoda, Zagreb: Djela HAZU XLI, 169 str.
- Mecić, Šimun. 1726. – *Cvitak pokornih aliti Knisxice Sedam pismi pokorni, S' officiom S. Krixa, B. Divicze Marie, Od Marvtvy, Duha Svetoga, S' Puutom S. Krixa, i s' drugima mlogim bogogliubnim Molitvam, kako i s' naukom Karstianskim, nakichiegnie. Po Oczu M. P. Fra Simunu Mecichiu pripouidaocz i shtioczu od Sute Bogoslouicze Generalomu slavne Prouinczie Bossanske, Reda male Bratye svetoga Serafinskoga Patriarke Franczescka, izuagiene u Jezik Illyricski i sloxene. Godista od kupliegna nassega MDCCXXVI...,* Budim, 28+472 str.
- Mihalić, Antun. 1830. – *San u vrime Svecsanoga Uvoda Prisvitloga, i Priposhovanoga Gospodina Pavla Sucsicha od Pacser, u Biskupiu Stolnih Cerkvah, Bosanske, illiti Djakovacske i Srimske zakonito ujedinenih.* Novi Sad, 12 str.
- Mihalić, Antun. 1832. – *Narodno veselje Triuh Kraljevinah u Vri-me Naimenovanja Priuzvishebnoga, i Prisvitloga Gospodina Poljobojnog-Marshala-Mistoderxnika, Carstva Tajnog' Vishnika, i po Slavonii i Srimu Kommandirendera, Gospodina Francishka od Vlasits za Svitlih Kraljevinah Slavonie, Kroacie, i Dalmacie Slavnog' Bana, i Njegovog Svecsanog' uvoda u ovo isto Sjajno Dostojanstvo.* Novi Sad, 15 str.
- Mihalić, Josip. 1828. – *Narodkinja vila; prisvitlomu i priposhovanomu gospodinu Pavlu Mathii Sucsichu.* Budim, 15 str.
- Mihalić, Josip. 1831. – *Domorodkinja vila; prisvitlomu, i priposhovanomu gospodinu Pavlu Mathii Sucsichu.* Budim, 23 str.
- Milunović, Josip. 1759. – *Scest nedilyah naposctenye s. Aloyxie Gonzage, druxbe Isusove ispovidnika, odregyenih i s-razlicsitim za svaki dan molitvamih i drugim stvarmah nakichenih / [Jozip Millunovich, druxbe Isusove M. A.].* Zagreb, 303 str.
- Moguš, M.-Vončina, J. 1969. – Latinica u Hrvata, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 11, Zagreb, str. 61–81.

- Moguš, Milan. 1971. – *Fonološki razvoj hrvatskog jezika* : Zagreb. Matica hrvatska, 100 str.
- Moguš, Milan. 1995. – *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*, Zagreb: Globus, 205 str.; drugo prošireno izdanje, Zagreb: Globus 1995., 234 str.
- Pavić, Emerik. 1762. – *Prosvitljenje i ogrianje jesenog i zimnog doba iliti nediljne i svecsane predike, priko jeseni i zime dolazeche*. Budim, 132+131 str.
- Pavić, Emerik. 1764. – *Epistole i Evangjelja priko sviu Godissnji Nediljah i Svetkovinah s- dvima mukama, po Mathaeu i Ivanu ispi-sanima, Po Uregjenju Rimskoga Missala, i Naredbi Svetoga Tri-dentinskoga Sabora sloxena i u Slovinski, iliti Illyricski Jezik tre-chiput pristampana, i od zamersitog sstivenja ocsistita. Po O. F. Emerichu Pavichu, Lecturu Jubilatomu, i sad. Diffinituru, Prov. S. Ivana Capistrana*, Budim, 504 str.
- Pavić, Emerik. 1769. – *Rucsna knjixica, za utiloviti u Zakon Kato-lic /anski obrachenike; za narediti, i na /richno priminutje dove /ti bolesnike, i na /mert od /ugjene; i hza prive /ti na /pa /ono /ni Za-kon razdvojnike*. Pešta, 174 str.
- Pavić, Emerik. 1808. – *Epistole i Evangjelja priko sviu godishnji nediljah i svetkovinah... U Budimu, Sa slovima Kraljevske Magjar-ske Mudroskupstine*, Budim, 436 str.
- Pavić, Karla. 1816. – *Pokopno govorenje o sprovodu priuzvisheno-ga, prisvitloga, priposhovanoga gospodina antuna Mandicha*. Osi-jek, 28 str.
- Pavišević, Josip. 1762. – *Kratkopis poglavitii dogagjajah sadassnje voiske megju Mariom Tereziom kraljicom od Macxarske i Frideri-kom IV. kraljem od Brandiburske od pocsetka godine 1756. do sverhe godine 1759. : dio prvi / koje u deset poglavji metnu i toli-ko pisamah sloxi don Ivan Zanicsich cerkve s. Katarine u Dubrov-niku nadpop i mudruznanja naucsitelj*. Pešta, 350 str.
- Pavišević, Josip. 1783. – *Epistolae Ad Religio /os intra Prouinciam A.R.P. Ios /eph Paui / /euich Mini /tri Prouincialis A Capitulo Prouinciali an 1783 die 28 Aug. Budae celebrato Vsque ad Con-gregationem Tolnen /em Pars Prima*
- Pavišević, Josip. 1783. – *Ad Religio /os intra Prouinciam Pars Secunda*
- Pavišević, Josip. 1783. – *Epistolae Ad Religio /os extra Prouin-ciam A.R.P. Ios /eph Paui / /euich Mini /tri Prouincialis A Capi-*

tulo Prouinciali an 1783 die 28 Aug. Budae celebrato Vsque ad Congregationem Tolnen fém

- Peštalić, Grgur. 1797. – *Utishenje oxalostjenih u sedam pokorni pisma Kralja Davida. Iztomacseno : u toliko promishljanja, s-nikima od csiste ljubavi Boxje i iskernjega, molitvama zaderxano:...Sloveno od Gergura Peshtalicha, S. Francishka serafinskog' redovnika, Derxave S. Ivana Kapistrana...*, Budim, 8+248+3. str.
- Pranjković, Ivo. 2007. – Slovopis i pravopis fra Jeronima Lipovčića, *Studia Slavica* 52, Akadémiai Kiadó, str. 357–362.
- Pranjković, Ivo. 2008. – Latinička grafija budimskoga franjevačkog kruga i Kujundžić-Marijanovićevo 'lipopisanje' : Sarajevo. *Zbornik radova sa znanstvenog skupa Tristota obljetnica stradanja samostana i crkve u Olovu (1704–2004)*. Franjevačka teologija, str. 281–298.
- Radnić, Mihovil. 1683. – *Pogargegnie izpraznosti od sviyeta. V trii diela razdiegleno. De contemptv vanitatvm mvndi. Libri tres Illirico idiomate. Sloveno i izuageno u Iezik Slouinsky Bosansky, iz Suetoga Pisma i Razlikye izkuscianie naucitegla i Pisaca. Po Fra Mihaylu Radnichiv Baçaninv pripouidaocu, sctioçu Generalomu, Iurue za Ministru i Kusctodu Prouinçiae Bosnae Argentinae. Reda Male Bratye Suetoga Françescka. Romae, 12+566 str.*
- Radnić, Mihovil. 1683. – *Razmiscglagna pribogomiona od glivbavi Boxye. Meditationes devotissimae amoris Divini. Sloxena i izuagena u Iezik Slovignsky Bosansky, iz Suetoga Pisma i razlikye izkuscianie nauçitegla i pissaça. Po Fra Mihaylv Radnichiv Baçaninv, pripouiedaoçu, sctioçu Generalomu, Iurue za ministru i kusctodu Prouinçie Bosnae Argentine. Reda Male Bratye Suetoga Françescka. Romae, 12+403 str.*
- Rapić, Đuro. 1762. – *Svakomu po mallo illiti predikae nediljne zajedno s korizmenima svima duhovnim pastirom vehoma koristnae a pravovirnim karstjanom osobito hasnovitae kojae stanje, i svakoga csovika vechianje u sebbi uzdarxaju i temelj evangjeoskoga zakona, svakomu i nesetnomu obilato navisstuju*, Pešta 744 str.
- Reljković, Josip Stipan. 1796. – *Kuchnik shto svakoga miseca priko godine: u polju, u erdu, u bashcsi, oko marve i xivadi, oko kuche, i u kuchi csiniti, i kako zdravje razloxno uzderxati ima, Iz dugovicsnog Vixbanja /tarih Kuchnikah povadih, i u Slavonskom Gla/ u izdade Josip Stipan Relkovich. Osijek 1796 : pretisak Slavonska naklada Privlačica 1994. (priredio Josip Bratulić). Vinkovci, 87 str.*
- Reljković, Matija Antun. 1762. – *Satyr illiti divyi csovik u vershe Slavoncem. : pretisak Slavonska naklada Privlačica 1994. (priredio Josip Bratulić). Vinkovci, 159 str.*

- Reljković, Matija Antun. 1767. – *Nova slavonska i nimacska grammatika*, Zagreb, 560 str.
- Reljković, Matija Antun. 1776. – *Prava, i pomljivo ispisana ovcsarnica illiti uvixbani nauk kakose ovce po dobrom godenju u najpodpuniu verstu okrenuti, i u njoj uxderxati moguh*. Osijek, 127/130/+14 str.
- Sekulić, Ante. 1982./3. – Stariji hrvatski podunavski pisci o svome jeziku i pravopisu : Zagreb. *Filologija* 11, str. 99–147.
- Sertić, Đuro. 1807. – *Jezgra nauka kerstjanskoga, pisme, i molitve bogoljubne, za sluxbu, i zabavu duhovnu puku kerstjanskomu prikazane*. Osijek, 129 str.
- Stojanović, Josip. 1787. – *Dvostruka ljubav otvorena u prikazaliшту*. Osijek, 17 str.
- Stojanović, Josip. 1790. – *Kratak pridgovor duhovni*. Osijek, 14 str.
- Stojanović, Josip. 1794. – *Smert priuzvishenoga gospodina Gedeona Loudona, sve skupshetine vojnicke viteza najkriptotniega, i generala najstarjega, navishtena vojnikom slavene regemente Gradishe, u Shlezij u sellu Shmrovitz*. Budim, 14 str.
- Stojanović, Josip. 1794. – *Tuxba dushe i tila osudjena, kojase kako niki govore, u snu svetom Bernardu prikaza*. Budim, 15 str.
- Stojanović, Josip. 1795. – *Uspomena opshenskoga suda prikazana bogoljubnomu puku kerstajanskomu*. Budim, 29 str.
- Šoltić, Julije. 1967. – Lovro Bračuljević (1685.–1737.) – prvi začetnik našeg fonetskog pravopisa (1730. godine). Zagreb. *Kolo* 6, str. 588–592.
- Štefanac, Šimun. 1781. – *Pisma od Ivana Salkovicha silnog viteza i junaka, svemu narodu Illyriskomu za vikovitu uspomenu od jednoga Illyra sloxita*. Osijek, 48 str.
- Tadijanović, Blaž. 1761. – *Svashta pomallo illiti kratko sloxenje immenah i ricsih u illyrski i nyemacski jezik, koje sloxi otacz Blax Thadianovich franciscan thaborski, i suxanyah cze řarskih duhovni sluxbenik*, Magdeburg, 214 str.
- Tomiković, Aleksandar. 1791. – *Josip poznan od svoje brache*. Osijek, 52 str.
- Tomiković, Aleksandar. 1794. – *Život Petra Velikoga, cara Rusije, izpisan od arkimandrije Antonije Katifora i treći put na svitlo dan u jezik talijanski, a sada prinešen u ilirički slavonski s malim nadođanjem*, Osijek: novo izdanje priredio Ivan Maršo, Budimpešta 1876., 194 str.

- Turković, Antun Josip. 1795. – *Xivot svetoga Eustachie, s'naukom kerstjanskim vire svete, apostolske, katolicsanske rimske cerkve*. Osijek, 320 str.
- Turković, Antun Josip. 1798. – *Pridavak knigi od xivota s. Eustachie s'naukom kerstjanskim slicno-ricjom sloxenoj*. Osijek, 8 str.
- Velikanović, Ivan. 1777. – *Serafinskoga sv. O. Frane život*. Osijek
- Velikanović, Ivan. 1778. – *Promišljanja po nediljah*. Osijek
- Velikanović, Ivan. 1780. – *Prikazanje razpushtene kcheri, velike poslije pokornice, svete Margarite iz Kortone*. Osijek, 96 str.
- Velikanović, Ivan. 1787. – *Uputjenja katolicsanska u razgovore sloxena, i u tri dila razdiljena*, Osijek, 528 str.
- Velikanović, Ivan. 1803. – *Svete Teresia divica duhovna reda karmelitsanskoga za prikazu u jezik talianski sloxena, i u iliriski priveđena*. Osijek, 68 str.
- Vilov, Stjepan. 1736. – *Kratak i krotak razgovor među Ker /t'ianinom i Ri /t'ianinom Pod imenom Franceska i Theodoa Nad plemenitim i ugodnim nazivanjem /ada /njim Fahljen Isus Uc /injen i sloxen od iednoga Mi /nika, Reda Svetoa Franceska Provincie Bo /anske*, Budim 1736., 63+8 str.
- Vince, Zlatko, 1960. – Rad pravopisne komisije u Zadru 1820 : Zadar. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*
- Vince, Zlatko, 1970. – Grafijsko-pravopisna pitanja pretpreporodnog i preporodnog doba u Slavoniji, *Zbornik radova I. znanstvenog sabora Slavonije i Baranje*, Osijek, str. 773–810.
- Vince, Zlatko. 1990. – *Putovima hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb: Matica hrvatska, 695 str.
- Vončina, Josip. 1981. – Došenova Jeka planine i jezično-pravopisna problematika : Osijek. *Zbornik o Vidu Došenu i Blažu Tadijanoviću*, JAZU – Centar za znanstveni rad Osijek, str. 91–99.
- Vončina, Josip. 1988. – *Jezična baština*, Split: Književni krug, 390 str.
- Vončina, Josip. 1990. – Čevapovićeve zamisli o reformi hrvatske latinice, *Zbornik radova o fra Grguru Čevapoviću*, JAZU, Osijek 1990., str. 155–173.

Loretana FARKAŠ

**PHONOLOGICAL AND MORPH-PHONOLOGICAL
SPELLING PRINCIPLE OF SLAVONIAN
PRE-ILLYRIAN AUTHORS**

The paper shows which spelling principle is used by Slavonian pre-Illyrian authors. Examples confirm that Slavonian authors followed morph-phonological spelling principle. Mainly they do not apply sound alternations in combinations of a root morpheme with a suffix, but there are more than a few examples where in such combinations a sound alternation is applied, which then suggests the phonological spelling principle. When it comes to a root morpheme and a prefix combination there is no sound alternation, and the cases where a sound alternation in a root morpheme and a prefix combination is applied are rare. We have a similar situation with non dropping of dental consonants where by following the morph-phonological principle consonants d and t do not drop. The absence of iotation alternations in some cases also supports the morph-phonological spelling method. Although the overlapping between the morph-phonological and phonological spelling principle is noticeable, by the prevalence of the morph-phonological spelling principle, Slavonian pre-Illyrian authors follow their predecessors and provide role models for Croatian 19th century writers.

Key words: phonological and morph-phonological spelling, Slavonian pre-Illyrian authors, sound alternations, non-dropping of the dental consonants, the iotation